

Csiki Tamás

A NATO chicagói csúcstalálkozójának értékelése

Korábbi elemzésünkben¹ azt az értékelést bocsátottuk előre, hogy a várakozások szerint Chicago „sikeres csúcstalálkozóként” vonul majd be a NATO történetébe, ugyanakkor jelentőségét és tényleges eredményeit tekintve nem lesz ennyire pozitív az élénk táruló kép. Az események tükrében ezúttal a csúcstalálkozó értékelését tesszük közzé, néhány kevésbé kommunikált elemre is rávilágítva, különösen az elfogadott képességfejlesztési programok magyarázataként.

Ahogy várható volt, a csúcsértekezleten az amerikai kormányzat elképzelései szerint a belpolitikai szempontból is jelentősebb témákra került a hangsúly – az elemzésben ennek megfelelően e három nagyobb témakört és döntően a legtöbb kérdést felvető képességfejlesztési kezdeményezéseket vizsgáljuk behatóan:

- a védelmi kiadások csökkenését ellensúlyozó *Smart Defense* (okos védelem) koncepció és a képességfejlesztés lehetőségei;
- az afganisztáni kivonulásra vonatkozó menetrend felvázolása;
- az „arab tavasz” nyomán, többek között a NATO 2011. évi líbiai beavatkozása következtében jelentős politikai változásokon keresztülmenő közel-keleti térség felé való nyitás demonstrálása a NATO részéről, a partnerkapcsolatok szélesebb kontextusába beágyazva.

A szövetség belső vitáira tekintettel Chicagónak abban is fontos szerepe volt, hogy demonstrálja a transzatlanti kapcsolatok töretlen egységét, megerősítse és finomra hangolja azt az együttműködést, ami a szövetség minden tagállama számára a biztonság garantálásához szükséges képességek fenntartásához és fejlesztéséhez a 2010-ben elfogadott Stratégiai koncepció² biztonsági célkitűzései értelmében szükséges.

A védelmi és elrettentési képességek felülvizsgálata (Defense and Deterrence Posture Review) és a Smart Defense-koncepció

A védelmi és elrettentési képességek felülvizsgálatával kapcsolatban a tagállamok erős megosztottsága³ miatt nagy változásra előzetesen sem lehetett számítani, hiszen a konszenzusos döntéshozatal következtében egyetlen ellenérdekelt fél is megakadályozhatta volna a status quóról történő elmozdulást. Mivel azonban a lisszaboni csúcstalálkozó feladatul szabta a felülvizsgálat végrehajtását, Chicagóban el kellett fogadni egy új dokumen-

1 Csiki Tamás – Szenes Zoltán – Varga Gergely: Előzetes várakozások a NATO chicagói csúcsértekezletével kapcsolatban. Nemzet és Biztonság, 2012. 4. sz. 58–71. o.

2 Aktív szerepvállalás, modern védelem. Az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének stratégiai koncepciója tagállamainak védelméről és biztonságáról.

3 Lásd Csiki Tamás – Szenes Zoltán – Varga Gergely: i. m. 6–9. o.

tumot,⁴ amely „meghatározza a nukleáris és hagyományos képességek megfelelő arányát”. A változtatást az is „ellehetetlenítette”, hogy a szövetséges országoknak három nagy, egymástól el nem választható kérdéskört kellett e tekintetben mérlegelniük: a nukleáris és hagyományos fegyverek és képességek arányát, illetve a nukleáris fegyverek földrajzi elhelyezését; e fegyverek alkalmazásának irányelveit, azaz a szövetség nukleáris stratégiáját; valamint az elhárító képességet biztosító rakétavédelmi rendszer kiépítésének helyzetét. Mivel a mindhárom kérdésben érintett Oroszországgal sem a rakétavédelem, sem a stratégiai és taktikai nukleáris fegyverek kérdésében nem történt érdemi előrelépés, egyoldalú lépésekben pedig a NATO nem érdekelt, a felülvizsgálat is a status quo megerősítésével és néhány jelzésértékű elvi megjegyzéssel zárult.⁵

A felülvizsgálat a Lisszabonban elfogadott stratégiai koncepció alapján megerősítette a szövetség alapfeladatait, és a jelenlegi nukleáris elrettenő képesség arányainak és diszlokációjának megtartása mellett foglalt állást. Bár célként megjelenik az Obama elnök által korábban meghirdetett és több tagállam által támogatott nukleáris fegyverzetcsökkentés, azt csakis a kölcsönösség jegyében (például Oroszországgal) tartják megvalósíthatónak. Az elfogadott dokumentum ezzel együtt is egyértelműen leszögezi, hogy a NATO egészen addig megőrzi az erők nukleáris komponensét, amíg más szereplők is rendelkeznek ilyen eszközökkel.

Az elrettenő képességet egészíti ki az első fejlesztési fázis végén Chicagóban részlegesen működőképesnek nyilvánított rakétavédelmi rendszer,⁶ amelynek működőképességét április 4–5-én statikusan modellezték a ramsteini Szövetséges Légierő-parancsnokságon.⁷ A gyakorlat a ramsteini bázist összekapcsolta a rakétavédelmi rendszer többi elemével Németországban és Hollandiában, a The Sullivans rombolón lévő amerikai Aegis-rendszert a Földközi-tengeren, valamint a NATO és az Egyesült Államok európai és észak-amerikai vezetésirányítási elemeit. A gyakorlat részét képezték a frissen telepített rakétavédelmi elemek, mint például a törökországi amerikai nagy hatótávolságú AN/TPY-2 radar vagy a hajóra telepített SM-3 elfogórakéták.⁸ A tervek szerint a rakétavédelmi rendszer kezdeti műveleti képességét 2015-ben, teljes műveleti képességét pedig 2018-ban éri el. A felülvizsgálati dokumentum külön pontban rögzíti, hogy a rakétavédelmi rendszer nem Oroszország hadászati nukleáris képessége ellen irányul, és ennek semlegesítésére nem is lenne képes. Ennek érdekében a kölcsönösség, a teljes átláthatóság és a kölcsönös bizalom jegyében törekedni fog arra, hogy a jelenlegi ellentéteket feloldja.

A hagyományos képességek tekintetében a dinamikusan változó biztonsági környezet által támasztott követelményekre és az ezzel ellentétes hatást kifejtő pénzügyi források szűkösségére reagálva a felülvizsgálat is felhívta a figyelmet az elégséges források bizto-

4 Deterrence and Defense Posture Review. *nato.int*, 2012. 05. 20.

5 A nukleáris és hagyományos fegyverzetellenőrzési, fegyverzetcsökkentési mechanizmusok és non-prolifерációs törekvések terén például a dokumentum hangsúlyozza, hogy azok – ahogy korábban is – továbbra is fontos szerepet játszanak a NATO feladatai között, és a szövetség törekedni fog arra, hogy fokozza tevékenységének hatékonyságát e téren, de lényegi hangsúlyeltolódás nem történt: a kollektív védelem, a válságkezelés és a kooperatív biztonság mellett ilyen jellegű szerepekkel nem bővültek a NATO alapfeladatai.

6 NATO Declares Interim Missile Defense Capability. *nato.int*, 2012. 05. 20.

7 NATO Air Headquarters Ramstein Passes Missile Defense Test. *nato.int*, 2012. 04. 04.

8 NATO Missile Defense Program Delivers Ramstein Capability. *NATO Command, Control, Communications Agency*, 2012. 04. 12.

sításának szükségességére. A cél továbbra is a modern, rugalmasan akár stratégiai távolságban is bevethető, interoperábilis erők fenntartása és fejlesztése – amire a többnemzeti képességfejlesztési programok és az együttműködés jelenthetnek megoldást. Ennek megfelelően folytatódik a szövetség transzformációja és szervezeti reformja, valamint az okos védelem koncepciójának tételes kidolgozása és megvalósítása eredményeként az erők fejlesztése, melynek alapelemeit a „Védelmi képességek: a NATO-erők 2020-ban” című dokumentumban rögzítették.⁹ A dokumentumban foglaltak végrehajtásával a NATO célja, hogy modern, szoros összeköttetésben működő, együttműködni képes és ennek megfelelően felszerelt, kiképzett, gyakorlatoztatott és irányított fegyveres erőket alakítson ki.

Mindez döntően az okos védelem koncepciója köré épül, melynek részeként a hivatalos NATO-kommunikáció szerint¹⁰ több mint 20 különböző, többnemzeti együttműködésen alapuló képességfejlesztési programot fogadtak el. Az ezek közül ténylegesen is ismertetett 17 programot három nagyobb kategóriában érdemes értékelni.¹¹

Szó van korábban már beindított és sikeresen működtetett programokról: a balti államok légtérelenőrzése, a stratégiai légi szállítási kapacitás (C-17-es program), a SALIS stratégiai légi szállítási program (An-24-es repülőgépek) és a NATO korai előrejelző és légtérelenőrző (AWACS) programja. A balti államok 2004 óta működtetett közös légtér-ellenőrzési programjának megújítása Chicagóban külön sikertörténetként szerepelt, azonban – nem kétségbe vonva a többnemzeti együttműködés példaértékét és hatékonyságát – érdemes két, háttérben tartott tényre rávilágítani: egyrészt a légtér-ellenőrzési programmal 2014-ig már korábban is terveztek, és 2012 februárjában annak 2018-ig történő egyértelmű meghosszabbítása mellett döntöttek, így ez nem mondható új eredménynek. Másrészt napvilágot láttak olyan rivalizálásra utaló hírek, miszerint a jelenleg a műveletekben részt vevő litván šiauliai légi bázis mellett Észtország párhuzamosan fejleszteni amari légi bázisát, hogy 2015-től rotációban ott is fogadhasanak NATO-repülőgépeket.¹² Kérdés, hogy ebben a törekvésben hol érhető tetten az okos védelem költséghatékony együttműködésre törekvése.

A Baltikum légtérelenőrző programjával kapcsolatban magyar vonatkozású felajánlás is történt, miszerint „Magyarország részt fog vállalni a balti államok légvédelmének biztosításában, s ennek keretében Magyarország harci repülőgépeket állomásoztat majd a Baltikumban, és rendszeresen részt fog venni a – saját légierővel nem rendelkező – balti államok légvédelmének biztosításában”.¹³

A „képességfejlesztési csomag” második nagyobb tételét a stratégiai képességeket létrehozó programok jelentik: a rakétavédelem, a NATO szövetségi szintű integrált légtérelenőrző rendszere és új képességként a „szövetségi felszínellenőrzési rendszer” (*Allied Ground Surveillance – AGS*). Az 5 darab Global Hawk Block 40 típusú, 16 113 km hatótávolságú fel nem fegyverzett, pilóta nélküli repülőgépre (UAV) épülő rendszer 2015–2017 között kerülhet a szövetség irányítása alá, biztosítva azt a bármilyen időjárási körülmé-

9 Summit Declaration on Defence Capabilities: Toward NATO Forces in 2020. *nato.int*, 2012. 05. 20.

10 NATO Delivers at Chicago Summit. *nato.int*, 2012. 05. 21.

11 Multinational Projects. *nato.int*, 2012. 05. 16.

12 Lithuania's Chief of Defense Doubts Whether it is Worth Rotating Air Policing Mission. *lithuanitribune.com*, 2012. 05. 14.

13 Magyarország részt vállal a Baltikum légtérvédelmében. *honvedelem.hu*, 2012. 05. 21.

nyek és fényviszonyok között alkalmazható felderítő és megfigyelő képességet, amelyre például a líbiai műveletek során nagy szükség lett volna. Ahogy az AWACS repülőgépek a légtér, úgy az AGS a szárazföld megfigyelésére és ellenőrzésére lesz alkalmas.¹⁴

Ugyanakkor az AGS-rendszerrel kapcsolatban szintén érdemes megemlíteni két részletet: egyrészt amióta 2007-ben még 17 tagállam támogatásával elkezdődtek a tárgyalások, majd 2009-ben döntöttek a program beindításáról, a forráshiány miatt még abban az évben kilépett a programból Törökország és Lengyelország, később pedig Dánia és Kanada. Így végül 13 ország részvételével (Bulgária, Csehország, az Egyesült Államok, Észtország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Németország, Norvégia, Olaszország, Románia, Szlovákia és Szlovénia) valósul meg a program, de a költségnövekedés miatt a kezdeti 8 beszerzendő gépből mára már csak öttel terveznek. Másrészt az Európa gazdasági motorjaként emlegetett Németország esetében a Bundestagban a programról folyó vita rávilágít a szűkös források és csökkenő együttműködési hajlandóság kézzelfogható racionalitására. A megvalósítás többéves elhúzódása miatt a program költsége 1,5 milliárd euróra nőtt, amiből a német félre a programot sorozatosan elhagyók miatt 27% helyett 33% esik, azaz 400 millió euró helyett 483 millió euró.¹⁵ Ezt a parlament olyannyira nem tekintette elfogadhatónak, hogy a május 9-i első szavazáson elutasították az AGS-projekt finanszírozását.¹⁶ Végül a rendszer kiépítéséről szóló szerződést ünnepélyes keretek között mind a 13 állam képviselői aláírták a Northrop Grumman ipari konzernnel.¹⁷

A harmadik kategóriába a valóban új kezdeményezések kerültek, amelyek a legutóbb (Líbiában, Afganisztánban) tapasztalt műveleti hiányosságokkal, illetve a Transzformációs Parancsnokság (ACT) által kidolgozott és az interoperabilitást javító „összekapcsolt” haderő-kezdeményezéssel (*Connected Forces Initiative – CFI*) állnak összhangban. Ezek között szerepel például haditengerészeti járőrgépek többnemzeti beszerzése, közös lőszerbeszerzés, távirányítású rögtönzött robbanószerkezetek megsemmisítésére alkalmas robotok beszerzése, közös légi-erő-kiképzőközpont létrehozása helikopterpilóták képzésére, telepíthető katonai-egészségügyi eszközök közös fejlesztése, logisztikai együttműködés, valamint a hírszerzési, megfigyelési és felderítési együttműködés fokozása. A CFI emellett közös képzést, kiképzést, gyakorlatokat foglal magában, és erősíteni kívánja a tagállamok NATO-alárendeltségben szolgáló erőinek rotációját, így tapasztalatcseréjét a parancsnoki és haderőstruktúra különböző elemeinél.

Végül, de nem utolsósorban a hatékonyságnövelés jegyében a parancsnoki struktúra reformja 2015-re, az ügynökségek reformja 2012. július 1-jével, a főparancsnokság és a nemzetközi katonai törzs reformja és költözése az új létesítménybe 2016-ig történik meg.

14 Allied Ground Surveillance. *nato.int*, 2012. 05. 08.

15 Gebauer, Matthias: Deutschland soll halbe Miliarde für Drohnen zahlen. *spiegel.de*, 2012. 05. 08.

16 Gebauer, Matthias – Gathmann, Florian: Bundestag lässt Drohnen-Etat durchfallen. *spiegel.de*, 2012. 09. 05.

17 NATO at Chicago Summit Signs Contract With Northrop Grumman to Lead Trans-Atlantic Team Delivering New ISR Capability to Alliance Forces. *globenewswire*, 2012. 05. 20.

Afganisztán

Az afganisztáni stabilizáció tekintetében Chicagótól nem vártunk látványos változást vagy lényegi új elemeket – az állam- és kormányfők, illetve külügyminiszterek a Lisszabonban megszabott úton haladva az időszerűen szükséges lépéseket tették meg. Így Afganisztán vonatkozásában jól láthatóan teljesült, hogy míg Lisszabon „feladatsabó”, addig Chicago „végrehajtó” találkozó volt, és a korábban kitűzött és számos nemzetközi fórumon (legutóbb Bonnban, 2011 decemberében) pontosított célok megvalósítását technikai megoldásokkal segítette elő.

Május 21-én a Karzai afgán elnök és a NATO 28 tagállama mellett 22, az ISAF-hez hozzájáruló partnerország, valamint Oroszország, Japán, Pakisztán és több közép-ázsiai ország képviselői vettek részt a 2014-ig tartó hatalomátadási folyamat lépéseinek pontosításában és az azt követő évtizedben Afganisztánra vonatkozó tervek felvázolásában. A kulcsfontosságú regionális szereplők mellett a tanácskozáson részt vettek az Európai Unió és az ENSZ képviselői is, összesen 60 partnert bevonva a nemzetközi együttműködésbe.

Mind a regionális együttműködés (*regional ownership*) megerősítése, mind az ISAF-erők fokozatos kivonása szempontjából fontos szerepet kapott az Oroszországgal, Kirgizisztánnal és Üzbegisztánnal tranzitútvonalak biztosításáról folytatott tárgyalás – ami alternatívát jelent az egyébként nemrég újra megnyitott pakisztáni útvonalak mellett. A kérdés jelentőségét jól érzékelteti, hogy a kazah és kirgiz külügyminiszter számára külön találkozót szerveztek a NATO-főtitkárával.

A csúcstalálkozó résztvevői üdvözölték, hogy Karzai afgán elnök május 13-i bejelentése nyomán megkezdődhet a biztonságért vállalt felelősség átadásának (*Transition/Intequal*) harmadik szakasza is.¹⁸ Ezáltal az afgán lakosság mintegy negyedének otthont adó 122 újabb körzet átadásával összesen 34 tartomány 260 körzetében, a lakosság 75%-a felett veszik át az afgán erők a hatalmat. A folyamat vége 2013 közepén az 5. szakasz lesz, melynek végén az afgán biztonsági erők biztosítják majd az ország szuverenitását mindenhol, az ISAF erői pedig a 2014. december 31-ig végrehajtott kivonulás előtti utolsó fázist teljesítik.

A hatalomátadás azonban nem jelenti a nemzetközi szerepvállalás végét: az afgán kormány felkérésére reagálva Chicagóban a szövetség döntött az Afganisztánnal kialakított stratégiai partnerség jegyében az ISAF befejezése után indítandó új támogató műveletről (*NATO Strategic Plan for Afghanistan*), amely kiképzést, tanácsadást és az afgán biztonsági erők támogatását foglalja majd magába 2014 után.

Ahogy azt a chicagói zárónyilatkozat¹⁹ is hangsúlyozza, a Lisszabonban elfogadott elvek alapján a NATO továbbra is fenntartja a politikai (a jó kormányzás mechanizmusai és az államhatalom erősítése), fejlesztési (segélyezés és fejlesztéspolitika a gazdaság életképessé tétele érdekében) és társadalmi (megbékélés, reintegráció) eszközök alkalmazását a biztonság megteremtése érdekében alkalmazott katonai és rendvédelmi eszközök mellett.

A következő hónapokban két nemzetközi konferenciát rendeznek azzal a céllal, hogy Afganisztán 2014 utáni stabilitásához a megfelelő együttműködési mechanizmusokat és

18 A biztonságért vállalt felelősség és a hatalom átadásának első fázisát 2011. március 22-én, a másodikat 2011. november 27-én, a harmadikat 2012. május 13-án jelentették be. Az 1–3. fázisokban átadott területeket lásd itt.

19 *Chicago Summit Declaration*. *nato.int*, 2012. 05. 20.

anyagi forrásokat biztosítsák. A kabuli miniszteri konferencia az isztambuli folyamatról júniusban regionális bizalomerősítő intézkedésekre fog koncentrálni, míg a júliusi tokiói donorkonferencia a következő évek nemzetközi forrásait igyekszik biztosítani az afgán gazdaság működőképessé tétele, illetve az afgán állam – benne a biztonsági erők – önfenntartóvá válása érdekében. Az ISAF-hez hozzájáruló államok által kiadott nyilatkozat²⁰ értelmében az afgán nemzeti hozzájárulás az állam fenntartásához 2015-ben minimálisan eléri az 500 millió dollárt, és az önrész folyamatosan növekedni fog annak érdekében, hogy az ország ne szoruljon nemzetközi támogatásra. Ehhez képest 2014 után 1,4 milliárd dollár éves védelmi költségvetéssel, 228 500 fős Afgán Nemzeti Biztonsági Erővel (ANSF) terveznek (a 2012. októberi 352 000 fő helyett), s ennek méretét a biztonsági helyzet függvényében rendszeresen felül fogják vizsgálni.

A magyar szerepvállalás Afganisztánban 2012 májusában mintegy 340 fő,²¹ ami közel azonos az egy évvel korábbi létszámmal (335 fő),²² de alacsonyabb a 2011. őszinél (433 fő).²³ Magyarország továbbra is fenntartja tartományi újjáépítési csoportját Baglán tartományban, emellett Orbán Viktor miniszterelnök május 21-i bejelentése értelmében az afgán biztonsági erők támogatására három éven át évi félmillió dollárt ajánl fel.²⁴

Partnerkapcsolatok

A partnerkapcsolatok tekintetében a dinamikusan változó biztonsági környezet, különösen az „arab tavasz” hatására várható volt, hogy élénk tevékenységnek leszünk tanúi. Kérdések inkább a partnerkapcsolatok hangsúlyait illetően merülhettek fel, tekintettel az észak-afrikai és arab államokkal folytatott együttműködési keretek (Mediterrán Dialógus, Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés) esetleges felülvizsgálatára, illetve a szövetségnek a kooperatív biztonság terén megvalósuló tevékenységében a multilaterális keretek erősítésére, további bővítésére. A 2011. áprilisi berlini külügyminiszteri találkozó szellemében, ahol a partnerkapcsolatok hatékonyabb, rugalmasabb és aktívabb keretek között történő fejlesztéséről döntöttek, Chicago is e kapcsolatok bővülését hozta, bár döntően új, intézményesített keretrendszert nem hozott létre.

A korábbi elemzésünkben jelzettnek megfelelően új elem volt a korábbi ISAF-formátum mellett a legjelentősebb hozzájárulást biztosító, nem NATO-tagállamokkal kibővített ülés. A tizenhárom partnerország Ausztrália, Ausztria, Dél-Korea, az Egyesült Arab Emírátsok, Finnország, Grúzia, Japán, Jordánia, Katar, Marokkó, Svájc, Svédország és Új-Zéland volt.

Mivel a „nyitott ajtók politikáját” a szövetség a stratégiai koncepcióval összhangban ismételten megerősítette, ugyancsak fontos volt az a külügyminiszteri találkozó, amelyen a csatlakozási és együttműködési szándékukat kifejező államok – Macedónia, Montenegró, Bosznia és Hercegovina, Grúzia – képviselőivel tárgyaltak. Bár Macedónia meghívása a

20 Chicago Summit Declaration on Afghanistan. *nato.int*, 2012. 05. 21.

21 ISAF Placemat, *nato.int*, 2012. 05. 15.

22 ISAF Placemat, *nato.int*, 2011. 05. 16.

23 ISAF Placemat, *nato.int*, 2011. 09. 09.

24 Magyarország részt vállal a Baltikum légvédelmében. *honvedelem.hu*, 2012. 05. 21.

NATO-ba ezúttal nem volt napirenden, Hillary Clinton amerikai külügyminiszter a találkozó utáni nyilatkozatában annak a reményének adott hangot, hogy ez volt az utolsó olyan csúcstalálkozó, amelyen a szövetség nem bővül tovább új tagokkal.²⁵ Tekintettel arra, hogy a Nyugat-Balkán régió stabilitását és biztonságát a zárónyilatkozatban is stratégiai érdekek minősítették, a fenti országok mellett Szerbia euroatlanti integrációs törekvését és az ebben az irányban tett lépéseit is üdvözltek.²⁶

Azt már Chicago előtt tudni lehetett, hogy a NATO–orosz kapcsolatok terén pozitív eredmény nem várható, hiszen bár ülést tartott a NATO–Oroszország Tanács, de az orosz elnök nem vett részt a találkozón. Noha a zárónyilatkozat megerősítette a NATO–orosz kapcsolatok stratégiai fontosságát és az együttműködési szándékot, fontosabb az az üzenet, amelyet az intézményesített kapcsolatok (az NRC) fennállásának 10. évfordulóján (a NATO–Oroszország Alapokmány aláírásának 15. évfordulóján) küldtek az állam- és kormányfők: a stratégiai partnerséget kölcsönösség, átláthatóság és bizalom alapján tartják megvalósíthatónak, és aggodalommal tekintenek arra az orosz kijelentésre, hogy a szövetség rakétavédelmi képességének fejlesztésére válaszul Oroszország a NATO határai közelébe történő fegyverrendszerek telepítését helyezte kilátásba. Emellett ismét felszólították Oroszországot Grúzia területi épségének és szuverenitásának tiszteletben tartására, a humanitárius segélyek, illetve a nemzetközi megfigyelők szabad bejutásának lehetővé tételére. Ezzel a NATO–orosz tárgyalások jó eséllyel legalább az amerikai elnökválasztásig holtpontonra jutottak.

A mediterrán térség partnerkapcsolatainak áttekintése az előzetesen nagyobb várakozásokhoz képest nem hozott új eredményt, azonban megerősítette a jelenlegi keretrendszert. Emellett a közelmúlt tapasztalatai alapján a tagállamok nyitottságot mutattak a térség multilaterális szervezeteivel, az Öböl menti Együttműködési Tanáccsal és az Arab Ligával folytatandó további, akár rendszeres egyeztetésre a közös érdekeket érintő kérdésekben. A Mediterrán Dialógus (MD) és az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés (ICI) esetében nyitva állhat az út a bilaterális együttműködés előtt Líbiával vagy bármely országgal. A szövetség emellett szívélyesen üdvözlte Kuvait felajánlását egy ICI Regionális Központ létrehozására.

A nemzetközi és regionális szervezetekkel fenntartott kapcsolat megszokott fordulatain túlmenően az Európai Unió esetében külön hangsúly került a képességfejlesztés komplementer jellegére, a NATO okos védelmi kezdeményezései és az EU többnemzeti képességfejlesztési és -megosztási (*Pooling & Sharing*) programjai esetében az egymást erősítő célokra. A zárónyilatkozat a légi utántöltési, katonai egészségügyi, tengeri megfigyelési és felderítő, valamint kiképzési képességeket nevesítette e tekintetben.

Összegzés

Össességében – nemcsak kommunikációját, hanem tartalmát tekintve is – az állam- és kormányfők chicagói találkozója mint „végrehajtó” csúcstalálkozó sikeresnek értékelhető. A Lisszabonban szabott feladatokat – még ha olykor (például a védelmi képesség-felül-

25 Clinton Says NATO Membership Should Grow at Next Summit. *Radio Free Europe, Radio Liberty*, 2012. 05. 21.

26 Kérdés, hogy a május 6-i szerbiai választások milyen irányban befolyásolják ezeket a folyamatokat.

vizsgálat esetében) félmegoldásokkal is – sikeresen oldották meg vagy zárták le. Kiszámítható stabilitással halad az afganisztáni műveletek utolsó időszakának tervezése – amelynek a tartalmi kérdések pontosításán kívül a legfontosabb szerepe a hazai közvélemény megnyugtatásában, a szövetségi szolidaritás és elkötelezett szerepvállalás fenntartásában van. Pozitív eredmény az élénk partnerkapcsolatok fenntartása és fokozatos bővítése – legutóbb éppen Mongóliával –, ami a műveleti terhek és fejlesztési hozzájárulások tekintetében is arányosabb tehermegosztást tesz lehetővé.

Bár a rakétavédelem és a hozzá elválaszthatatlanul kapcsolódó stratégiai nukleáris képességek, illetve az érdekek játszmájában felhasznált taktikai nukleáris képesség és hagyományos fegyverzetkorlátozás egyenként is olyan nagyságrendű kérdések, amelyek elakadhat a NATO–orosz kapcsolatrendszer, ugyanakkor látni kell, hogy a stratégiai viták „árnyékában” a kisebb volumenű együttműködés jól működik a közös érdekek mentén. Ezt az eredményt és a tárgyalási pozíciókat Chicago is megőrizte.

Az elemzés kritikai észrevételei ellenére előremutatóak és az adott körülmények közepette pozitívak azok a többnemzeti képességfejlesztési kezdeményezések, amelyeknek a megvalósítása a gyakorlatban természetesen több nehézségbe ütközik. Ezek származhatnak egyszerű forráshiányból, de állhatnak mögöttük politikai ellentétek vagy a nemzetállami szuverenitás mélyen rögzült bizalmatlansági mechanizmusai, amelyek gátolják a védelmi együttműködések kibontakozását. Tekintettel azonban a modern képességek iránti tagadhatatlan igényekre, még mindig az együttműködés ígérkezik a leghatékonyabb módszernek.

Chicago sok tekintetben egységet demonstrált, a gazdasági válság és a tagállamok „stratégiai kimerültsége” szabta körülmények között mégis inkább a racionalitás, a viszafogott új vállalások és a külső elkötelezettséget jelentő régi-új ügyek (bővítés, védelmi képességek és a stratégia módosítása) evolutív megközelítése jelenti a legfőbb eredményt. Tekintettel arra, hogy a szövetségnek a következő években leginkább a rugalmas alkalmazkodó képességre lesz szüksége mind belső problémáinak, mind külső kihívásainak legyőzéséhez, ennek a relatív mozgástérnek a megőrzése később még igen értékesnek bizonyulhat – még ha kevésbé látványos is, mint két éve a stratégiai koncepció elfogadása volt.